

ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

IMPACTS OF AGRO-TOURISM ON SOCIAL WELL-BEING OF MAHASAWAT CANAL COMMUNITY, PHUTTHAMONTHON DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE.

ธารทิพย์ ขาวผ่องอำไพ*

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ 2) เปรียบเทียบผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการ 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโครงการท่องเที่ยวชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเอกสารและใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของการดำเนินงาน จากกลุ่มตัวอย่าง 30 คนและบุคลากรผู้ที่มีส่วนร่วมของการดำเนินงาน 20 คน รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ เชิงเนื้อหาทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า นำเสนอข้อมูลในรูปวิธีพรรณนา ในส่วนของการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการจำนวน 109 คนและนักท่องเที่ยวจำนวน 200 คน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มกราคม 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับข้อคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัยในเชิงปริมาณสรุปได้ดังนี้ 1) ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อคนในชุมชนเมื่อจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และภูมิสำเนา พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ เมื่อจำแนกตาม อายุ ลักษณะครัวเรือน และการมีส่วนร่วมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ตามลำดับ และ2) ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว พบว่า มีความพึงพอใจในด้าน สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การให้บริการ ราคาสินค้าและการจัดการ การคมนาคม และความคิดเห็นในภาพรวมของโครงการอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยในเชิงคุณภาพสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ ผลเชิงบวก พบว่าคนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลสุขภาพ จากการได้รวมกลุ่มพูดคุยกันและจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยว

* นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. กาวิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการดูแลรักษาสุขภาพกันมากขึ้น ผลเชิงลบพบว่า ชุมชนได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยซึ่งยังไม่ส่งผลที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลง 2) ด้านสังคม ผลเชิงบวกพบว่าคนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากขึ้น มีระบบสาธารณูปโภคที่สะดวกมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ในครอบครัว/ชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งในเรื่องการลดอัตราการย้ายถิ่นปัญหาอาชญากรรม อบายมุข ปัญหาความขัดแย้ง พบว่าเกิดขึ้นน้อยมาก ผลเชิงลบพบว่า เกิดปัญหาเรื่องความไม่เสมอภาคในเรื่องการมุ่งพัฒนาเฉพาะพื้นที่ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มักจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ในพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวกลับได้รับการพัฒนาน้อยประชาชนบางกลุ่มจึงเกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรม 3) ด้านวัฒนธรรม ผลเชิงบวก พบว่าช่วยส่งเสริม/พัฒนา/ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความรู้สึกหวงแหนและสำนึกรักบ้านเกิดให้กับคนในท้องถิ่นมากขึ้นไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณีไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า ผลเชิงลบ พบว่าเกิดขึ้นน้อยมากและยังไม่มีประเด็นใดที่เห็นได้เด่นชัด 4) ด้านเศรษฐกิจ ผลเชิงบวก พบว่าเกิดกระจายรายได้สู่ชุมชน คนในชุมชนมีรายได้จากอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว สินค้าเกษตรจำหน่ายได้มากขึ้นมีการพัฒนา/เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ผลเชิงลบพบว่า การกระจายรายได้สู่ชุมชนยังไม่ทั่วถึงจะมีรายได้เฉพาะบุคคลกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ผลเชิงบวก พบว่าระบบการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้นคนในชุมชนให้ความสนใจในการอนุรักษ์ และรักษาสภาพภูมิทัศน์ให้ดีขึ้นจนเกิดเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผลเชิงลบพบว่าสภาพภูมิทัศน์เดิมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป

Abstract

This research aims 1) to study impacts of Agro-tourism on social well-being on Mahasawat Canal community; 2) to compare impacts of Agro-tourism on social well-being on Mahasawat Canal Community when considering personal factors of people living in the area of interest; and 3) to study the level of satisfaction of tourists with the Mahasawat Canal boat ride project. The research method is both quantitative and qualitative. Documents were collected. Unstructured, in-depth interviews were conducted with people living in the project area, 30 of which are the sample group and 20 of which are the personnel working on the project. In addition, participant observations and information analysis, Triangulation Method with the use of descriptive method were conducted. As for the quantitative study, 109 people living in the project area and 200 tourists were the sample groups. Data were collected during November-December 2008. The research instruments were questionnaires. Analysis of the data included frequency distribution, percentage, means, standard deviation, t-tests, one-way ANOVA, paired difference tests using Least Significant Difference method and content analysis for open ended questions.

The results of research revealed that : 1) When gender, educational level, occupation, income, duration of a person living in the community, and background were considered, no difference was found. When age, family status and participation were considered, statistic difference was found at .05. 2) As for the level of satisfaction, it was discovered tourists were happy with location, facilities security, services, product prices, management and transportation. Tourists' overall opinions about the project were high.

It was found that there were five positive and negative impacts of Agro-tourism on social well-being on Mahasawat Canal community. 1) Positive physical impact – The community received health care information from conversation between themselves and with tourists. As a result, they are more aware of their health. The negative impact was so low that the community did not feel the change. 2) Social impact – The positive impact was personal development of the community which gained more knowledge and vocational skills, better-equipped infrastructure and better family/community relationships. Relocation, crime, drug abuse and conflict problems were at lower levels. As for the negative impact, biases were found when it came to specific area and facilities development and infrastructure construction: most development projects went to the tourist area while other areas were left undeveloped. 3) Cultural impact – The positive impacts were local wisdom promotion/development/restoration, a sense of belonging to the community, which do not try to change its culture and traditions for commercial purposes. No significant negative results were found. 4) Economic impact – The positive impact was income generation among the community: local people have more income from tourism, agricultural product selling and local product development/value addition. The negative impact was income disparity. 5) Environmental impact – The positive impacts were more efficient environmental management, more local awareness about environmental preservation and more environmentally friendly tourism. The negative impact was that the landscape was changed.

บทนำ

จากการที่รัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยว และได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ 2530 โดยประกาศให้เป็นปี Visit Thailand Year กิจกรรมการท่องเที่ยวของไทยก็ได้รับความสนใจจากประชาชนมากขึ้น การท่องเที่ยวจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโต และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลาย

เป็นธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของพื้นที่จนกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งถือเป็นสินค้าหรือเป็นจุดขายที่หน้าสนใจ

อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว นั้น ควรดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจาก กระแสการท่องเที่ยวนั้นอาจจะมีทั้งคุณและโทษ

มีส่วนก่อให้เกิดผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นกัน สำหรับผลดี คือมีการเคลื่อนไหวทางสังคม ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการปรับปรุงบริการ สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก กระตุ้นให้เกิด การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและปรับปรุง สิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และเกิด ความเข้าใจที่ดีระหว่างคนท้องถิ่นกับคนต่างถิ่น เป็นต้น ส่วนผลเสีย คือค่าครองชีพสูงขึ้น ปัญหา อาชญากรรม มีกิจกรรมที่ไม่ดีเข้ามาเช่น ยาเสพติด โสเภณี การพนัน การบริการสาธารณะไม่เพียงพอ ความสัมพันธ์ในครอบครัวเสื่อมลง รบกวนความสงบ สุขของชุมชน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนท้องถิ่น กับคนต่างถิ่น ความไม่เสมอภาคในการพัฒนาเฉพาะ ท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวิถีชีวิตอย่าง รวดเร็วกว่าค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เช่น เลียนแบบการอุปโภค บริโภคที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น และการทำลาย สภาพแวดล้อม (สุจารี จันทรสุข 2541:15) และยัง เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากร และการกระจายรายได้เนื่องจากมีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะ กลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง กับธุรกิจการท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งเป็นผลมาจากการ ไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการ รวมถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว บางกลุ่มที่ได้ทำลายสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ในท้องถิ่นโดยไม่รู้ตัวจนกลายเป็นปัญหาสังคม ในระดับชาติ (พงศศานต์ พิทักษ์มหาเหตุ 2540:3)

จากสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยว ทางเลือกใหม่ขึ้น คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็น แนวทางที่มีการบริหารจัดการโดยเน้นด้านการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ที่จะนำไปสู่ความ ต่อเนื่องยั่งยืน (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์ 2544: 13)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ มีประสบการณ์ใหม่ ๆ

เน้นความรู้ด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติเป็นสำคัญโดยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้ชม ชุมชนภาคเกษตรกรรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความเป็น อยู่ของชาวชนบท บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มี จิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ แห่งนั้น ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งเกษตรกรรมในรูปแบบดั้งเดิม และเกษตรกรรมที่มีความก้าวหน้าทันสมัย รวมถึง ได้เที่ยวชมทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติของ ชุมชนนั้นๆโดยเกษตรกรและชุมชนนั้นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็น การเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชน ทั้งในภาค และนอกภาคเกษตร นอกจากนั้นยังจะเป็นการ ช่วยยกระดับชีวิตให้กับเกษตรกรและชุมชนนั้นๆ อีกด้วย

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่ง ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น พระปฐมเจดีย์ พระราชวังสนามจันทร์ พิพิธภัณฑ์ หุ่นขี้ผึ้ง สวนสามพราน และพุทธมณฑล สภาพของจังหวัด นครปฐม เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำท่าจีนซึ่งแยกออกเป็นคลองมากมาย คือ คลองบางเลน คลองบางหลวง คลองโยง คลองจินดา คลองบางนกกระจุก คลองอ้อมใหญ่ คลองเจดีย์บูชา และคลองมหาสวัสดิ์ (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ 2542:21) ซึ่งคลองมหาสวัสดิ์ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งแหล่ง ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งของอำเภอพุทธมณฑล จังหวัด นครปฐม ในรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรชื่อว่า “การ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลอง มหาสวัสดิ์” ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ไปด้วยทรัพยากรทางการเกษตรมากมาย มีผลผลิตไม่ ผลิตสวน วนเกษตรและฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เป็นแหล่ง ทำการเกษตรที่หลากหลาย สามารถจัดเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเกษตรที่น่าสนใจหลายแห่งและยังเป็นที่ ผ่านในการที่นักท่องเที่ยวจะไปท่องเที่ยวยังจังหวัด อื่นๆ ของประเทศอีกด้วย ซึ่งสามารถจัดพื้นที่บริเวณ

นี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะสั้นได้เป็นอย่างดีอีกจังหวัดหนึ่ง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากประชาชนทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการรักธรรมชาติ สร้างความรู้สึกหวงแหน ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ ช่วยกระจายรายได้โดยตรงสู่เกษตรกร สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและที่สำคัญการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังช่วยให้นักไทยหันกลับมาเที่ยวเมืองไทยมากขึ้นมาสัมผัสสถานที่ท่องเที่ยวในมุมมองที่ไม่เคยเห็นหรือสัมผัสมาก่อนกับอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย

เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปแบบ เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้รับได้รับการดูแลควบคุมไปด้วย โดยมุ่งเน้นที่จุดกำเนิดมลพิษ ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องอาศัยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน รวมทั้งความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวที่มาเยือน(จกมลพัชร เจตนะจิตร 2546 : 3)เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาพัฒนาศึกษาซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มุ่งเน้นการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานทางด้านการท่องเที่ยว ในสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาถึงผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของ

ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์และศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐมในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

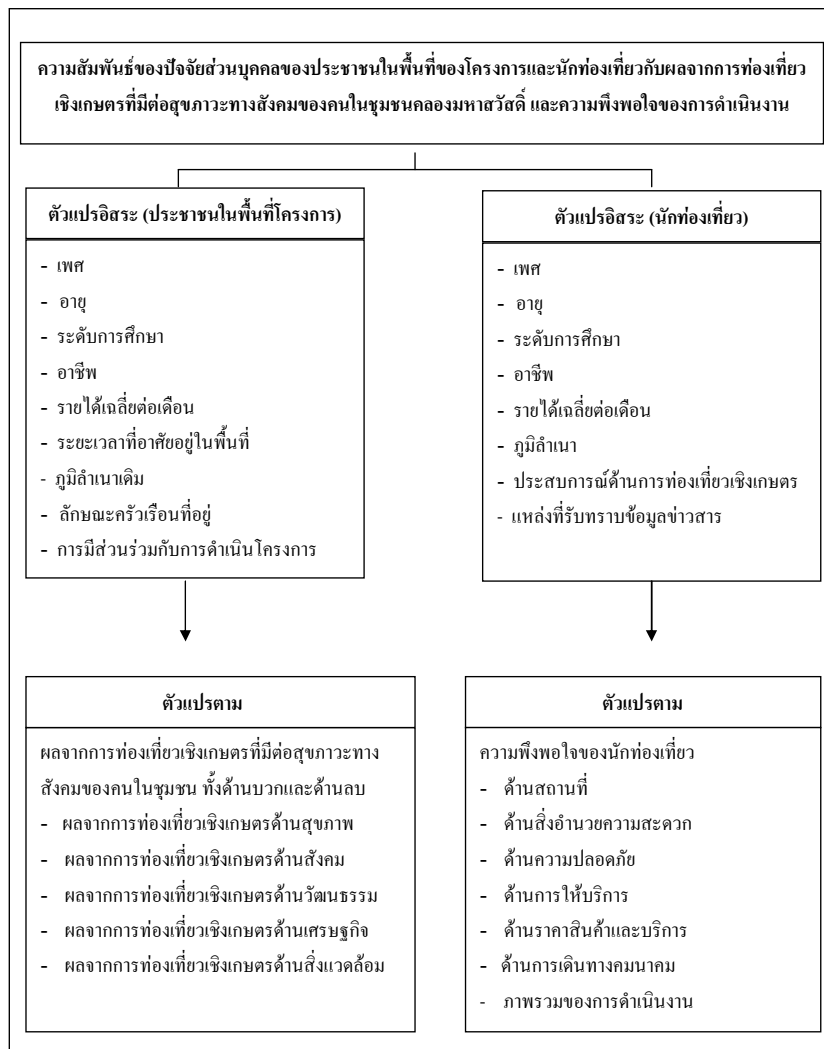
1. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลอง มหาสวัสดิ์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการ
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อโครงการล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาถึงผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรการพัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว และ 4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการศึกษา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาถึงผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (Mixed Methodology) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ใน พื้นที่หมู่ 1 ตำบลศาลายา, พื้นที่หมู่ 3 ตำบลศาลายาและพื้นที่หมู่ 3 ตำบลมหาสวัสดิ์ จำนวน 149 ครัวเรือน

2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมโครงการล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ ใช้จำนวนนักท่องเที่ยวในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2552

จำนวน 400 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ใน พื้นที่หมู่ 1 ตำบลศาลายา, พื้นที่หมู่ 3 ตำบลศาลายาและพื้นที่หมู่ 3 ตำบลมหาสวัสดิ์ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 109 ครอบครัว ครอบครัวละ 1 คน รวมเป็นจำนวน 109 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane)

2. นักท่องเที่ยว โดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้ จำนวน 200 คนกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในเชิงปริมาณครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวนสองชุด โดยศึกษาทฤษฎี แนวคิด ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมครบถ้วนของเนื้อหา ความเหมาะสมของสำนวนภาษา พิจารณาปรับปรุงแก้ไข และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน

คำถามชุดที่ 1 (ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการ)

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ (Checklist) โดยถามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

ภูมิลำเนาเดิม ลักษณะครัวเรือนที่อยู่ การมีส่วนร่วมกับโครงการ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ทั้งบวกและลบในด้านต่างๆเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .8721, .7894, .8379, .790, .8536 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ความเหมาะสม/ ความต้องการ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ ที่จะประโยชน์และเป็นสารสนเทศในการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามชุดที่ 2 (ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว)

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ (checklist) โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภูมิลำเนา ประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแหล่งที่ทราบข้อมูลข่าวสาร

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรท่องเที่ยวชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ในด้านต่างๆค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .8509 ,.8233 ,.8388 ,.7588 ,.8496 ,.8422 ,.8709 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .9544

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจ ความต้องการด้านต่าง ๆ ความเหมาะสม ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงเกษตรท่องเที่ยวชมสวน

ชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ จะเป็นประโยชน์เพื่อจะนำไปใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงปริมาณ ของแบบสอบถามทั้งสองชุดจะใช้เทคนิควิธีเดียวกันโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลปัจจัยด้านผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวและความพึงพอใจ จะใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้การทดสอบค่าที่ t-test (Independent samples) แบบอิสระต่อกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Oneway – ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)
4. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในด้านความเหมาะสมของโครงการ มูลเหตุจูงใจ ปัจจัยที่ทำให้เลือกเดินทางมาเที่ยวชมโครงการซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดในตอนที 3 จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยสรุปเป็นภาพรวมของมูลเหตุจูงใจ ปัจจัยด้านความเหมาะสม ตลอดจนผลกระทบ และปัญหา อุปสรรค ของการดำเนินโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยในส่วนของการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึก

(In – Depth Interview) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการและบุคลากรผู้ที่มีส่วนร่วมของการดำเนินโครงการและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งศึกษาถึงผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยวิธีวิจัยตามลำดับดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในเชิงคุณภาพครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยสร้างแนวคำถามแบบกว้างๆ เพื่อเป็นแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งข้อคำถามต่างๆ สามารถยืดหยุ่นได้ไม่กำหนดตายตัว ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) จะทำการสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่
 - 1.1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการ จำนวน 30 คน
 - 1.2 บุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ จำนวน 20 คนดังนี้
 - ผู้รับผิดชอบโครงการ
 - เจ้าของกิจการ (จุดท่องเที่ยว)
 - เจ้าหน้าที่รัฐ (เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอพุทธมณฑล)
 - ผู้นำชมโครงการ (คนขับเรือ)

โดยมุ่งศึกษาถึงผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์

เครื่องมือในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกภาพ ผู้วิจัยได้จัดทำแนวทางในการสัมภาษณ์โดย กำหนดประเด็นขอบเขตของการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์กรอบแนวคิดของการวิจัย และปรึกษากับอาจารย์

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของโครงการ

2) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์เจ้าของกิจการ(จุดท่องเที่ยว)/ผู้นำชม(คนขับเรือ)

3) แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ/เจ้าหน้าที่รัฐ

2. สังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะสังเกตโดยการ เป็นนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในโครงการเพื่อสังเกตถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมการณ์ต้อนรับนักท่องเที่ยว และเข้าไปในจุดท่องเที่ยวในฐานะชาวบ้านในชุมชนเพื่อสังเกตการปฏิบัติงานจริงของบุคลากรด้านต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในสังเกต ได้แก่ อุปกรณ์ในการบันทึกภาพ และแบบบันทึกการสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทางการสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ระยะเวลาสามเดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ถึงมกราคม พ.ศ. 2553

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาคสนามตั้งแต่เริ่มลงพื้นที่โดยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นทันทีขณะเก็บข้อมูลในพื้นที่และได้ทำการจดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ ของการสัมภาษณ์ไว้พร้อมทั้งบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ จากนั้นเข้าสู่กระบวนการแปลข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลการบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต บันทึกเสียง และจดบันทึก จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้อ่านและกำหนดประเด็นหลัก จัดหมวดหมู่ของเรื่องและตีความหาความเชื่อมโยงของข้อมูล จากนั้นทำการ

ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) ตรวจสอบความหมายและข้อมูลของแต่ละคน แต่ละด้านว่ามีความสมบูรณ์และมีความละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์หรือไม่ หากข้อมูลยังมีความไม่ชัดเจนจะทำการสัมภาษณ์ใหม่ เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นำไปสู่การเรียบเรียงเนื้อหา เพื่อหาข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมา และการวิเคราะห์โดย การจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษาในเชิงปริมาณ ดังนี้

ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 67.89 อายุ ตั้งแต่ 21-30 จนถึงช่วงอายุ 41-50 ปีมีจำนวนช่วงละ 24 คนคิดเป็นร้อยละ 22.02 ระดับการศึกษา ประถมศึกษาจำนวน 38 คนคิดเป็นร้อยละ 34.86 อาชีพรับจ้าง 27 คนคิดเป็นร้อยละ 24.77 รายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือนจำนวน 42 คนคิดเป็นร้อยละ 38.53 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41-50 ปี จำนวน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 20.18 ภูมิลำเนาเดิม เป็นคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจำนวน 85 คนคิดเป็นร้อยละ 77.98 ลักษณะครัวเรือนที่อยู่ติดริมน้ำ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 77.06 ลักษณะการมีส่วนร่วมกับโครงการโดยมีส่วนร่วมกับโครงการจำนวน 31 คนคิดเป็นร้อยละ 28.44 ที่ไม่มีส่วนร่วมจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 71.56 มีอาชีพเสริมที่มาจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 28 คน คิดเป็นร้อยละ 25.68 และไม่มีอาชีพเสริม

เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 74.31 มีรายได้เสริมที่มาจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 28 คิดเป็นร้อยละ 25.68 และไม่มีรายได้เสริมที่มาจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 74.31 โดยรายได้เฉลี่ยจะอยู่ที่ 1,000-2,000 บาท ต่อเดือน

ศึกษาผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งเป็นรายด้านดังนี้

- ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน **สุขภาพ** ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .432) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก

- ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน **สังคม** ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = .568) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

- ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน **วัฒนธรรม** ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .409) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก

- ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน **เศรษฐกิจ** ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .545) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก

- ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน **สิ่งแวดล้อม** ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .548) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาในเชิงคุณภาพ พบว่า

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ได้ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนในเชิงบวกเป็นส่วนมากดังจะอธิบายเป็นรายด้านดังนี้

ด้านสุขภาพ จากการสัมภาษณ์ พบว่าคนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลสุขภาพ จากการได้รวมกลุ่มพูดคุยกันและจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยวและระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง ส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพกันมากขึ้นในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว จนทำให้ขาดความเป็นส่วนตัว/ ความเครียด และโรคติดต่อจากการท่องเที่ยวพบที่เกิดขึ้นน้อยมากกับชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ซึ่งนับเป็นความสำเร็จ และความสมบูรณ์ของผลที่เกิดขึ้น ในด้าน ผลเชิงลบพบว่าชุมชนได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยซึ่งยังไม่ส่งผลที่ทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงหรือรู้สึกว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านลบต่อสุขภาพแต่อย่างใด

ด้านของสังคม จากการสัมภาษณ์ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งนี้ ทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากขึ้น เห็นได้จากการรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรเพื่อจำหน่าย นอกจากนั้นตัวผู้นำชมเองมีการพัฒนาในด้านการเรียนภาษาอังกฤษ เป็นกิจกรรมเสริมจากการว่างงาน ซึ่งทางผู้นำโครงการได้จัดวิทยากรมาให้ความรู้แต่ที่นำเสียขาย คือ เป็นแค่เพียงโครงการในระยะสั้นๆไม่ต่อเนื่อง ถ้ามีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องก็จะได้รับประโยชน์ในระดับที่มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สะดวกมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ในครอบครัว/ชุมชนมากขึ้นส่งผลให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง ในเรื่องการลดอัตราการย้ายถิ่น ปัญหาอาชญากรรม อบายมุข ปัญหาความขัดแย้ง พบว่าเกิดขึ้นน้อยมาก ผลเชิงลบพบว่า เกิดปัญหาในเรื่องของความสะดวกไม่เสมอภาคในเรื่องการมุ่งพัฒนาเฉพาะพื้นที่ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มักจะดำเนินการในพื้นที่ ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ในพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวกลับได้รับการพัฒนาน้อยประชาชนบางกลุ่ม จึงเกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรม

ด้านของวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ ส่งผลทางเชิงบวกให้แก่คนในชุมชน คือ ช่วยส่งเสริม/พัฒนา/ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนให้กลับคืนมา เช่น ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอีกหนึ่งสินค้าที่มีชื่อเสียงของที่นี่ก็คือไข่เค็มเสริมไอโอดีน ซึ่งนับเป็นการนำเอา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ดีทีเดียว นอกจากนั้นยังสร้างความรู้สึกรักหวงแหนและสำนึกรักบ้านเกิดให้กับคนในท้องถิ่นมากขึ้นถึงแม้ ผลจะไม่เห็นชัดเป็นรูปธรรม แต่ก็สามารถวัดได้ใน ภาพรวมของจิตใจ และที่สำคัญการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ มิได้ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้าผลประโยชน์ ด้านการทำลายและลดคุณค่าของวัฒนธรรมพบว่าเกิดขึ้น น้อยมากและยังไม่มีประเด็นใดที่เห็นได้เด่นชัด

ด้านของเศรษฐกิจ จากการสัมภาษณ์พบ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ก่อให้เกิด กระจ่ายรายได้สู่ชุมชน คนในชุมชนมีรายได้จากอาชีพเสริมที่มาจากการท่องเที่ยว สินค้าเกษตรจำหน่ายได้มากขึ้นมีการพัฒนา/เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ผลเชิงลบพบว่า การกระจายรายได้สู่ชุมชน ยังไม่ทั่วถึงจะมีรายได้เฉพาะบุคคลกลุ่มที่เข้ามามี ส่วนร่วมหรือคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น

ด้านของสิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์พบว่า ระบบการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้นคนในชุมชนให้ความสนใจในการอนุรักษ์ และรักษาสภาพภูมิทัศน์ดีขึ้น จนเกิดเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผลเชิงลบพบว่าสภาพ ภูมิทัศน์เดิมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ในบางส่วน

ผลจากการสังเกต ในภาพรวมพบว่า

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์ ถือเป็นแบบอย่างและเป็นชุมชนต้นแบบของทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งได้ให้ความสำคัญ โดยดูแลฐานของทรัพยากร ให้ความสำคัญกับทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงประชาชนที่อยู่ในชุมชนก็มีส่วนที่เป็นจุดแข็งของความสำเร็งนั้นคือ สามารถกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวได้เองโดยไม่กระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งกลมกลืนกับวิถีชีวิตดั้งเดิม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยพบว่าระบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวคลองมหาสวัสดิ์นี้ มีครบทุกองค์ประกอบ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึงความสำเร็จของการดำเนินการได้อย่างยั่งยืนและ สิ่งที่มีความจำเป็นและขาดไม่ได้อีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละปี เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงจะถือว่าครบถ้วนใน ทุกองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์

2. เมื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองมหาสวัสดิ์

พบว่า ผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมของคนในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ลักษณะครัวเรือนที่อยู่ การมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่แตกต่างกันได้รับผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ในด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (รายได้หลัก) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ภูมิสำเนาเดิม ที่ต่างกันต่างกัน ได้รับผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อสุขภาวะทางสังคม ไม่แตกต่างกัน

3. เมื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

พบว่านักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจในด้านสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัย ด้านการให้บริการ ด้านราคาสินค้าและการจัดการ ด้านการคมนาคม และความคิดเห็นในภาพรวมของโครงการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิสำเนา การรับทราบแหล่งข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตร มีความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้าน อายุ รายได้ และประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสุขภาพ พบว่าคนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลสุขภาพ จากการได้รวมกลุ่มพูดคุยกัน และแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยวส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพมากขึ้น ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว จนทำให้ขาดความเป็นส่วนตัว/ความเครียด/ความเหนื่อยล้า และโรคติดต่อจากการท่องเที่ยวจากคนต่างถิ่นสู่คนในชุมชน พบว่าเกิดขึ้นน้อยมากกับชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งขัดแย้งกับ อธิฐาน พงศ์พิศาล (2549: 111) ศึกษา ผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรม จากการพัฒนาการท่องเที่ยว

ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ : กรณศึกษาบ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการศึกษา ด้านแบบแผนการดำเนินชีวิต ผลการศึกษาพบว่า ช่วงเวลาในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนที่นี่จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาคือกลางวันและกลางคืน ซึ่งมีความแตกต่างกับวิถีชีวิตของชาวบ้านกลุ่มเดิมๆ ที่มีความเรียบง่าย ไม่ต้องทำงานแข่งขันกับเวลาหรือแข่งขันกับคนอื่น มีเวลาได้พูดคุยกับเพื่อนบ้านได้ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกันถึงแม้บ้านจะตั้งอยู่ห่างกันแต่ก็สามารถไปมาหาสู่กันได้ แต่ในปัจจุบันแม้บ้านจะอยู่ติดกันการไปมาหาสู่ยังแทบไม่มีเลย สิ่งที่มีความขัดแย้งกันระหว่าง 2 กรณีนี้เป็นผลมาจากระบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ประเด็นของคลองมหาสวัสดิ์จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชนโดยไม่กระทบต่ออาชีพหลักที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนการพัฒนาเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นคุณภาพชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งก็หมายความว่า ยังมีการพบปะกันระหว่างบ้านใกล้เคียง การทำกิจกรรมชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในครอบครัว รวมถึงชุมชน

2. ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสังคม พบว่าทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากขึ้น มีระบบสาธารณสุข โภค ไฟฟ้า น้ำประปา ตลอดจนการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ในครอบครัว/ ชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชนต้นแบบ ในด้านของความเสมอภาคความเท่าเทียมนั้น สอดคล้องกับ มนัส สุวรรณ (2539:13-16) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมมากขึ้น เนื่องจากผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงอาจเป็นคนเฉพาะกลุ่มและอาจเป็นคนจากต่างถิ่น

3. ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน

วัฒนธรรม พบว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ช่วยส่งเสริม/พัฒนา/ฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนให้กลับมาสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน สร้างความรู้สึกรักหวงแหนและสำนึกรักบ้านเกิดให้กับคนในชุมชนและเยาวชนในชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยว แต่มีบ้างในส่วนที่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรของโครงการ และผลจากการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านวัฒนธรรม เพราะว่าวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อการค้า

4. ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน

เศรษฐกิจ พบว่า เกิดกระจายรายได้สู่ชุมชน คนในชุมชนมีรายได้จากอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว สินค้าเกษตรจำหน่ายได้มากขึ้นมีการพัฒนา/เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ผลเชิงลบพบว่าการกระจายรายได้สู่ชุมชนยังไม่ทั่วถึงจะมีรายได้เฉพาะบุคคลกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้นสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548 : 10) ที่เห็นว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนจะทำให้เงินมีอิทธิพลกับชาวบ้านมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ของชุมชนกระจุกตัวเฉพาะพื้นที่ และมีชาวบ้านเพียงบางกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์

5. ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้าน

สิ่งแวดล้อม พบว่า มีระบบการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้นคนในชุมชนให้ความสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น สอดคล้องกับ สันติ เอื้อจงประสิทธิ์ (2525 : 66) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวพบว่าการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตัวแปรต่าง ๆ ที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องอยู่นั้นจะเป็นข้อกำหนดในการวางแผน

นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อกิจกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการเรื่องการประชาสัมพันธ์ของโครงการยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น ควรปรับปรุงศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวของชุมชนให้อยู่ในสภาพดี และพร้อมให้บริการทุกวันโดยที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อเข้ามาใช้บริการเยี่ยมชมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยตรง อีกทั้งควรจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่และให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาในด้านการส่งเสริมการตลาด รวมทั้งควรมีการพัฒนาปรับปรุงระบบสื่อความหมายให้มีความชัดเจนในเรื่องแผนที่การเดินทางมายังจุดท่องเที่ยว ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน และมีจำนวนมากพอที่จะทำให้ไม่เกิดการพลัดหลงทางได้ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการให้บริการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์จากการดำเนินโครงการยังกระจายไม่ทั่วถึงมีเพียงประชาชนกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์ ดังนั้น ควรจัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในส่วนของการดำเนินงาน และมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นช่องทางในการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างแท้จริงและควรจัดกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องของการปลูกจิตสำนึกในการรักษา ธรรมชาติสภาพแวดล้อม และเรื่องจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. ควรสร้างข้อกำหนด หรือกฎระเบียบในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบ เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับ การสัญจรทางน้ำโดย

ควบคุมเรื่องเสียงและความเร็วของเรือเพื่อป้องกันปัญหาและลดผลกระทบที่อาจจะเกิดกับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำได้ นอกจากนี้ ควรมีการจำกัด และควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสมกับขนาดและศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวเพราะจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป จะสร้างมลภาวะให้กับสภาพแวดล้อมทำลายบรรยากาศความสงบร่มรื่นและความสงบของวิถีชาวบ้านสองฝั่งคลองได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จและไม่สำเร็จ ว่าทำอย่างไรให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน และส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปแบบ
3. ควรมีการศึกษาและประเมินผลโดยวิเคราะห์หาจุดอ่อนจุดแข็งและความเป็นไปได้ในการพัฒนาโครงการให้เป็นโครงการที่ยั่งยืนระดับประเทศ โดยอาจจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายขึ้น เพื่อเป็นการสะท้อนมุมมองจากบุคคลอื่น
4. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบปฏิบัติการโดยนำคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

จกมลพัชร เจตนะจิตร์. (2546). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. (2544). การจัดการ การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเหตุ. (2540). มุลนิธิพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว. กาญจนบุรี : ม.ป.ท.
- มนัส สุวรรณ. (2539). การท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบ. วารสารภูมิศาสตร์, 2539(21), 13-16.
- สุจารี จันทรสข. (2541). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่เคยย้ายถิ่น และไม่เคยย้ายถิ่นในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2548). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักแบบโฮมสเตย์. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์
- สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์. (2542). เทียวนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยาสาส์น.
- สันติ เอื้อจงประสิทธิ์. (2525). การศึกษาวิจัยในหน่วยงานท่องเที่ยวของรัฐ. จุลสารการท่องเที่ยว 2525(25), 64-73.
- อธิฐาน พงศ์พิศาล. (2549). ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ กรณีสืบค้นบ้านไทย-จังโหล่นอำเภอสะเดาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์ และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.